

וילך ג

„הקהילו“ איז געווען צו די לויים, און די תקיעה בחצוצרות האט געמוזט זיין דוקא דורך די כהנים, „בני אהרן הכהנים“¹⁰ —

עס איז אבער נישט פארשטאנדיק וואס רש"י זאגט „לפי שנאמר עשה לך ולא השליט יהושע עליהם“ — יהושע מאן דער שמ"י?

רש"י קומט דאך פארענטפערן פאר וואס האט משה נישט מקהיל געווען דעם קהל ע"י החצוצרות — האט רש"י גע- דארפט זאגן (בקיצור), „ולא תקעו כו' להקהיל את הקהל לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות“!

נאך מער: דער מקור פון דעם פירוש רש"י איז אין תנחומא¹¹ (ומדרש רבה¹²) אויפן פסוק „עשה לך“¹³ — אבער דאָרט ווערט טאקע דער ענין פון „לא השליט יהושע עליהם“ נישט געבראכט בנוגע דער הקהלה פון „אותו היום“ (שמת משה)¹⁴, נאָר אז אין אַלגעמיין „לא

א. בסיום פרשתנו ווערט דער- ציילט, אז משה רבינו האט אנגעזאגט די „לויים נושאי ארון ברית ה'“: „לקוח את ספר התורה הזה גו' הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושוטריכם ואדברתי באז- ניהם גו'“.

שטעלט זיך רש"י אויף „הקהילו אלי“² און איז מפרש: „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר עשה לך ולא השליט יהושע עליהם, ואף בחיינו נגנזו קודם יום מותו לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות“.

בפשוט לערנט מען, אז די שאלה אין פסוק וואס רש"י קומט פארענט- פערן איז (ווי רש"י אליין זאגט — „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל“): פארוואס האט מען נישט מקהיל געווען דעם קהל דורך די חצוצרות (ווי עס שטייט אין פרשת בהעלותך, „עשה לך שתי חצוצרות גו' למקרא העדה“)?

— און דער הכרח צו זאגן אז „הקהילו“ מיינט נישט מקהיל זיין „כמשפט הידוע והיינו בחצוצרות“³ — איז פון דעם וואס דער ציווי (של משה)

(1) לא, כה ואילך.

(2) שם, כח.

(3) כמש"כ בסיום הסדרה „כל קהל ישראל“.

(4) וראה רמב"ן כאן (פסוק כד).

(5) בהעלותך י, ב.

(6) ראה לקמן הערה 16 ובשוה"ג הא' שם.

(7) קהלת ה, ח.

(8) שפי"ח כאן. וראה גם במדרשים שצויינט לקמן

הערות 11-13.

(9) ל' המשכיל לדוד כאן.

(10) משכיל לדוד. ועד"ז מפרש במלאכת הקודש.

(11) וראה גם באר יצחק.

(10) בהעלותך שם, ח.

(11) בהעלותך י (וכן בתנחומא באבער שם יח).

(12) שם פט"ז, טו.

(13) וראה ג"כ ב"ר פצ"י, ג. תנחומא ויחי ב

(ובתנחומא באבער שם ג.) — אבל במקומות הנ"ל

לא הובא הענין ד„עשה לך“ (ולא ליהושע) כ"א רק

שגגום הקב"ה שלא יהא אחר תוקע בהו והו באים

אצלו (למשה ביום מותו בלי חצוצרות) . . לקיים

מש"נ ואין שלטון ביום המות. וראה קה"ר פ"ח, ח.

וראה הערה הבאה.

(14) ביפ"ה תואר (השלם) לביר שם (בפי' הב'.

וכ"כ בנור הקודש (השלם) שם) מפרש שהכוונה

בביר שם (ועד"ז הוא בתנחומא ויחי שם) „שלא יהא

אחר תוקע בה"י הא לשלול ליהושע (ובנור הקודש

מסתייע מפרשי כאן. וראה דעת ר"א בקה"ר שם).

אבל [נוסף לזה שאפשר לפרש שקאי על משה

(בפי' הא' ביפ"ה) (וראה ביפ"ה הקצר). וכ"פ רש"י

לראש ענטפערן פארוואס משה האט זיך
ניט באנוצט מיט די חצוצרות — (מצד
„אין שלטון ביום המות“), און דערנאך
מוסיף זיין, אז דאס וואס מען האט זיי
ניט גענוצט (עכ"פ) מצד יהושע, איז
ווייל „ולא השליט יהושע עליהם“ —
אבער ניט אנהויבן מיטן ענין פון „לפי
שנאמר . . ולא השליט יהושע עליהם“.

ב. איך זיינען פאראן כמה דיוקים
אין לשון רש"י בזה, ובהם:

(א) ווי פאסט דער לשון „שליטה“ —
„ולא השליט (יהושע עליהם)“ — בנוגע
די חצוצרות: רש"י האט געדארפט זאגן
(ע"ד לשון המדרש הנ"ל), „ולא נשתמש
בהן יהושע“ וכיו"ב, ובפרט אז לויט כמה
גירסאות שטייט (אויך) אין פרש"י אויף
„עשה לך“ — „אתה עושה ומשתמש
בהם ולא אחר“.

(ב) פארוואס איז רש"י מעתיק אין דעם
דיבור המתחיל דעם ווארט „אלי“ —
רש"י איז דאך נאר מפרש, לכאורה, דעם

נשתמש בהן — ווייל דער פסוק זאגט
„עשה לך . . אתה משתמש בהן ואין
אחר משתמש בהן, תדע לך שהרי יהושע
תלמידו של משה לא נשתמש בהן . .
כשבא להלחם ביריחו:“ און ערשט דער-
נאך, אלס חידוש בפ"ע, איז דער מדרש
מוסיף: „ולא תאמר יהושע בלבד אלא
משה רבינו עצמו עד שהוא בחיים נגנזו
. . הקהילו אלי . . והיכן היו החצוצרות
. . אלא . . נגנזו . . לקיים מה שנאמר
אין שלטון ביום המות“.

איז תמוה: ווי קומט עס, אז דוקא
רש"י, וועלכער איז מפרש פשוטו של
מקרא, זאל ברענגען די אריכות פון
„לפי שנאמר . . ולא השליט יהושע
עליהם“ בקשר צו דער הקהלה שע"י
משה („הקהילו אלי“)?

[מפרשים¹⁶ זיינען מבאר, אז „אם ה'י
יהושע שולט בהם אחרי מות משה היו
תוקעים בהם אף אותו יום שמת משה“,
און דערפאר באווארנט רש"י אז „לא
השליט יהושע עליהם“.

אבער דאס פארענטפערט ניט לשון
רש"י. ווארום רש"י האט געדארפט לכל

16) הטעם שרש"י מדייק לומר שנגנזו, קודם יום
מותו ולא ביום מותו עצמו (כקושיית המשכיל
לדוד), ובפרט שבמדרשים הנ"ל נאמר רק, עד שהוא
בחיים, „בשעה שנטה למות וכיו"ב — יש לומר:
הטעם בפשטות שטעונונים גזיזה הוא שלא להכשיל
אחרים שאסורים להשתמש בהם, וע"ד פרש"י
לעיל (אחרי טז, כג) בנוגע לבגדי כה"ג דיהו"כפ.
ומכיוון שביום מותו כבר לא היו ראויים לשימוש
(מצד אין שלטון ביום המות), הוצרך לגנונם. קודם
יום מותו — לפני חלות האיסור, שלא יהא מכשול
אף למקצת היום.

(*) ב.ס"א ברש"י שלפנינו „ביום מותו. ובכתי
רש"י אחדים (שתח"י). קודם מותו. אבל בדפוס
ראשון, דפוס שני וכמה כתי רש"י (שתח"י) הוא
כבפנים.

(**) וכפשטות לשון הביר ותנחומא ויחי שם.
ועד"ז בקהיר שם (וראה פ"ה מהר"ז שם), ואין צורך
לדחוק כבשפ"ח כאן.

שם. וראה רד"ל שם), הרי בכל אופן: כדי לתרץ
מדוע לא הקהיל משה את הקהל ע"י חצוצרות —
שרק זה בא רש"י לתרץ (משאי"ב במדרש שם שקאי
על גזיות החצוצרות בכלל) — מספיק הטעם דאין
שלטון ביום המות.

15) שפי"ח כאן. ועד"ז בנזר הקודש שם. וראה
ג"כ באר יצחק.

— ומיש בנזר הקודש שם (יותר נ"ל) דכוונת
רש"י בולא השליט יהושע עליהם היא רק להוכיח
שתקיעת החצוצרות הוא סימן שולטנות של
מלכות [ולא בא לשלול שיהושע לא השתמש בהן
ביום ההוא. כי „יהושע עדיין לא נהג מנהג גדולה
בחיי משה"] — הוא דוחק, ולא משמע כן ממשטות
לשון רש"י. ונוסף לזה: ממשטות לשון רש"י מוכח
שיהושע כבר נעשה מלך באותו היום (כדלקמן סעיף
ד).

מיינט די כהנים (ווי עס שטייט פריער¹⁹ „ויתנה (די ספר תורה) אל הכהנים בני לוי גוי“), ולפיכך קען מען דאך לערנען (עכ"פ — ע"ד הפשט) אז דער „הקהילו“ מיינט „כמשפט הידוע והיינו בחצוצ-רות“ —

נאָר רש"י איז דאָ אויסן (בעיקר) אַ שאלה (כללית) אין די (ביידע) ווערטער „הקהילו אלי“ (כדלקמן), און אויף צו פאַרענטפּערן די שאלה, איז רש"י מפרש (אז דער „הקהילו“ דאָ איז געווען אין אַן אופן פון), „ולא תקעו אותו היום בחצוצ-רות להקהיל את הקהל“, און דורך דעם ביאור פאַרוואָס די קהלה איז נישט גע-ווען בחצוצרות, ווערט בדרך ממילא פאַרענטפּערט די שאלה כללית.

ד. די שאלה (אין די ווערטער „הקהילו אלי“) וואָס רש"י קומט באַ-וואַרענען איז:

גלייך בתחילת הסדרה²⁰ האָט שוין רש"י מפרש געווען: „לא אוכל עוד לצאת ולבוא . . לא אוכל איני רשאי שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע“, און מיט עטלעכע פסוקים ווייטער²¹ זאָגט רש"י אַ כלל: „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור“. קומט אויס, אז יהושע איז שוין געוואָרן²² דער „דבר (אחד) לדור“.

איז מוקשה: ווי קומט עס אז די קהלה פון אידן איז געווען דורך משה?

וואָרט „הקהילו“, אז דער אופן ההקהלה איז נישט געווען ע"י חצוצרות.

ג. איז דער ביאור בזה, ובהקדים:

ס'איז ידוע, אז ע"ד הרגיל איז דרכו של רש"י בפירושו על התורה (ועל הש"ס) נישט צו מפרט זיין די שאלה וואָס ער קומט פאַרענטפּערן, נאָר ער זאָגט גלייך דעם פירוש אין פסוק און בדרך ממילא פאלט אַפּ די שאלה (אדער שאלות).

נאָכמער: אין פיל ערטער וואו ער הויבט אָן זיין פירוש מיט אַ שאלה, איז עס נישט דערפאַר וואָס דאָס איז די שאלה עיקרית אין פסוק וועלכע ער קומט פאַרענטפּערן, נאָר אז פון דעם תירוץ אויף דער שאלה ווערט בדרך ממילא פאַרענטפּערט די שאלה עיקרית אין פסוק (וועלכע רש"י איז נישט מפרט)²³.

ועד"ז בנדוד: דאָס וואָס רש"י הויבט אָן זיין פירוש מיט „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות“ איז דאָס נישט די שאלה עיקרית אין פסוק

— ואדרבה: כמה פשטנים²⁴ לערנען אז מיט „(ויצו משה את) הלויים גוי“ לקוח את ספר התורה הזה גוי“ ווערן גע-

17) ראה משכיל לדוד בהקדמתו ד"ה בא. וראה ג"כ „כללים ברש"י“ שנדפסו בסוף מס' ברכות (ש"ס ווילנא).

ולכן מבין רש"י לפעמים סתירה מפסוק שטרם למדו התלמיד — כי אין כוונתו שווהי הקושיא בהפסוק, כיא שעי' תירוצ' הסתירה תתורץ בדרך ממילא הקושיא בהפסוק (שאין רש"י מפרטה) — ראה לדוגמא: פרש"י בפרשתנו לא, ז (נח' בלקו"ש ח"ט ע' 307 ואילך). פרש"י וישב לח, יג (נח' בלקו"ש ח"י ע' 122 ואילך). ועוד.

18) ראב"ע וחזקוני פרשתנו לא, כה. רמב"ן שם, כד (וממשיך שהם הקהילו כו'). — אבל מדסתים רש"י, מוכח שמפרש דקאי על הלויים.

19) שם, ט. — בפרש"י שם, נתנה לבני שבטו. אבל ראה בארוכה לקריש ח"ט (ע' 316 ואילך) שגם לרש"י הניתנה בפועל היתה רק להכהנים. ע"ש.

20) לא, ב.

21) שם, ז.

22) ראה לקו"ש ח"ט (ע' 198 ואילך) ביאור באופן אחר.

ה. איז דעם ענין פון „עשה לך, ולא השליט יהושע עליהם“ איז לכאורה ניט פארשטאנדיק:

דער דיוק „עשה לך“ — „אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר“²⁶ — איז לכאורה נאָר שולל דעם שימוש מיט זיי דורך אַן איש אחר סתם; ווען עס רעדט זיך אָבער וועגן יהושע, וועלכן „יפקוד ה' איש על העדה אשר יצא לפניו“²⁷ דער מנהיג פון אידן, רועה פון עדת ה' אַלס ממלא מקום פון משה רבינו — פאַרוואָס זאָלן די חצוצרות ניט איבערגיין צו יהושע'ן (אויף באַנוצן זיך מיט זיי „למקרא העדה“) פונקט ווי די שליטה של משה איז אַריבער צו יהושע'ן?

איז דערפון גופא געדרונגען?²⁸ אַז ניט אַלע עניני משה זיינען אַריבער צו יהושע'ן, ווייל משה'ס שליטה אויף אידן איז געווען אַ העכערע ווי יהושע'ס (ע"ד ווי רש"י האָט שוין פריער²⁹ געזאָגט: פני משה כחמה פני יהושע כלבנה). און דאָס איז דער דיוק לשון רש"י „לא השליט יהושע עליהם“ — יהושע האָט אויף זיי קיין שליטה ניט געהאַט, ווייל ניט דער גאַנצער ענין השליטה פון משה איז איבערגעגעבן געוואָרן צו יהושע³⁰.

עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אַז כל-זמן משה רבינו האָט געלעבט, אפילו נאָך-דעם ווי „נטלה ממני הרשות ונתנה

אמת טאָקע, אַז משה רבינו האָט גע-וואָלט אַליין ריידן צו אידן, „ואעידה בם את השמים ואת הארץ גו“³¹ — אָבער דאָס מקהיל זיין דעם קהל איז דאָך שייך בלויז צום נשיא, צום מנהיג הדור; און וויבאַלד אַז יהושע איז שוין געוואָרן דער „דבר (אחד) לדור“³², האָט ער גע-דאַרפט מקהיל זיין אידן און משה וואָלט צו זיי גערעדט.

[ועכ"פּ האָט די הקהלה געדאַרפט זיין דורך ביידע צוזאַמען — ע"ד ווי דער דיבור (ביי דער הקהלה) צו אידן איז געווען דורך ביידן: „הוא והושע בן נון“³³ — אָבער ניט „הקהילו אלי“, דער אלי (משה) זאָגט הקהילו, וואָס איז שולל יהושע].

און כדי צו פאַרענטפערן די שאלה, איז רש"י מקדים „ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל (און איז גלייך מבאר בנוגע צו יהושע) לפי שנאמר עשה לך (און איז דערביי מדייק) ולא השליט יהושע עליהם, וואָס דאָס (אַז „לא השליט יהושע עליהם“) איז מבאר בדרך ממילא פאַרוואָס די הקהלה איז געווען דורך משה, כדלקמן.

(23) שם, כח ובפרש"י שם. וראה לעיל שם, יט (ובפרש"י שם).

(24) ומ"ש רש"י (האזינו לב, מד). שבת של דיווגי היתה — הרי (נוסף ע"ז שענין זה כותב רק לקמן, הרי) שם גופא ממשיך רש"י „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“, ודיווגי פירושו (בפשטות) — „בהתחלת היום למשה וסופו ליהושע“ (פרש"י ד"ה דיו זוגי סוטה יג, ס"ב).

(25) האזינו שם. וראה הערה הקודמת.

(26) ל' רש"י בהעלותך (הגיל סעיף ב). והוא מתנחמא ובמדבר בהעלותך שם.

(27) פנחס כו, טז.

(28) ראה גם נזר הקדוש שם. ולהעיר גם מבחי

בהעלותך שם (ועל דרך האמת).

(29) פנחס כו, כ.

(30) ועפ"ז יליף ל' רש"י (האזינו שם) „דיווגי“ —

ששניהם היו „מלך“ לאותו היום. וראה לקו"ש שם.

(*) אבל ראה לקמן הערה 30. — אבל בכל אופן ענכ"ל שיהושע נעשה העיקר, כלשון רש"י שם „נטלה רשות מזה ונתנה לזה“.

האחרון בחיים חיותו בעלמא דין³³ איז דאך זיכער אז משה רבינו איז געווען בתכלית העילוי; ובפרט ע"פ הידוע³⁴ אז ביום מיתתו האט ער דערגרייכט (אויך) דעם שער הנו"ן (פון די חמשים שערי בינה שניתנו בעולם און ביז דעם טאג איז ניתנו למשה חסר אחד³⁵ — שער הנו"ן).

ויל דעם ביאור אין דעם, אז דאס וואס „אין שלטון ביום המות“ איז (בא צדיקים) מצד דער מעלה פון יום המיתה, אז דאן שטייט מען העכער פון ענין השלטון:

שליטה ווייזט אז מען האט א שייכות צו די אויף וועמען מ'איז שולט. א מלך איז טאקע „משכמו ומעלה גבוה מכל העם“³⁶ — אפילו זיין „שכם“ איז „גבוה מכל העם“, ועאכו"כ אז „ראשו“ איז העכער מכל העם — אבער פונדעסט-וועגן, איז דאס א הגבהה והתנשאות וועלכע האט א שייכות און איז בערך צום עס, און איז דעם באשטייט ענין השליטה.

משא"כ ביום המיתה ווערט מען נתעלה באופן אז מ'איז אינגאנצן העכער פון דעם עס, ובמילא איז מען דעמאלט נישט שייך צום ענין פון „שלטון“ אפי' עס.

קען מען מיינען, אז וויבאלד משה רבינו איז נתעלה געווארן אין א דרגא וואו ער איז אינגאנצן העכער פון שליטה על ישראל, איז נישט ח"י קיין שייכות וקשר צווישן משה און ישראל — זאגט דער פסוק אז אפילו ווי משה

ליהושע³⁷, האט נישט קיין ארט אז יהושע זאל זיין דער מקהיל פון אידן (כפני משה רבינו)³⁸, וויבאלד עס זיינען גע-ווען ענינים וועלכע זיינען נישט אריבער ליהושע, וואס אין זיי איז נאר משה גע-ווען דער איינציקער שליט.

— און ערשט נאכדעם ווי רש"י פאר-ענטפערט די שאלה עיקרית ובהקהלה בכלל „הקהילו אלי“ (פארוואס איז די הקהלה געווען „אלי“, דורך משה), איז רש"י מפרש דעם פרט — האופן פון „הקהילו“ — וואס משה האט זיך נישט באנוצט מיט די חצוצרות? און פאר-ענטפערט „ואף בחייו נגנזו קודם יום מותו לקיים מה-שנאמר ואין שלטון ביום המות“.

1. פון יינה של תורה אין דעם פירוש רש"י:

לכאורה איז נישט פארשטאנדיק: אמת טאקע אז די הקהלה האט נישט געקענט זיין דורך די חצוצרות (וואס ווייזט אויף אז ענין של שלטון) — פארוואס האט אבער געדארפט זיין נאך א שינוי, אז אנשטאט אז די כהנים זאלן מקהיל זיין אידן, איז עס געטאן געווארן דורך די לויים?

וועט מען דאס פארשטיין בהקדם הביאור הפנימי אין דעם ענין פון „אין שלטון ביום המות“ — דלכאורה: ווי קומט עס אז ביום המיתה זאל ביי משה רבינו זיין אן ענין של ירידה („אין שלטון“)? ביי צדיקים איז דאך אדרבה: ילכו מחיל אל חיל³⁹, אז זיי ווערן נתעלה מיום ליום, ומכ"ש אינעם יום

(33) ראה אנה"ק סי' זך וביאורו וסי' כח.

(34) שליה שסט, איב. לקו"ת במדבר יב, א (בשם

הה"מ), ובכ"מ.

(35) ראה השנה כא, ב.

(36) ש"א ט, ב.

(31) ובפרט ע"פ הגירסא בדפוס ראשון דרש"י

כאן, ולא השליט הקב"ה את יהושע עליהם בחייו של משה. וראה גם לקו"ש שם הערה 23 בשו"ג.

(32) תהלים פד, ה. ברכות בסופה.

מבחינת משה רבינו ע"ה. ווארום
אע"פ אז ניט יעדערער איז מרגיש בחי'
משה שבנפשו, וויבאלד אבער אז משה
הוא ישראל וישראל הם משה, פועל'ט
די בחינת משה אויף און איז יעדער אידן
בדרך ממילא אז יראה מילתא זוטרת
היא'.

ועפ"י יובן פארוואס די הקלה איז
געווען דוקא דורך די לויים: דער חילוק
צווישן כהנים און לויים איז: כהנים
זיינען בחי' חסד, המשכה מלמעלה
למטה, און לויים זיינען בחי' גבורה,
העלאה מלמטה למעלה.

און דעריבער, כדי צו מקהיל זיין אידן
„אלי" — צו משה'ן ווי ער שטייט אין א'
העלאה ביום מותו, העכער פון „שלטון"
— איז עס דורך די לויים, וואס טוען
אויף ביי אידן אויך די העלאה לדרגתו
של משה.

(משיחת ש"פ נצ"י תשמ"ב)

רבינו שטייט אין דער דרגא (ווי ער איז
ביום מותו) זאגט משה „הקהילו אלי", צו
משה'ן. ווייל אידן זיינען (בעצם) איין
זאך מיט (דעם עצם פון) משה רבינו.
ובלשון רש"י: משה הוא ישראל
וישראל הם משה.

און דאס איז דער טעם (פנימי) פאר-
וואס די הקלה איז געווען בלי חצוצ-
רות: הקלה בחצוצרות (ווייזט אז דאס)
איז פארבונדן מיט יגיעה וטירחא: אבער
איז דער הקלה פון אידן צו משה'ן ווי
ער שטייט ביום מותו (ווען עס ווערט
נתגלה זיין עצם) — ווערט נתגלה די
עצמות'דיקע שייכות פון אידן צו
משה'ן, נתגלה און פועל'ט.

[און ווי חז"ל זאגן אז ביי יעדן אידן
איז „יראה" מילתא זוטרתה היא' דער-
פאר וואס „לגבי משה מילתא זוטרתה
היא", און ווי דער אלטער רבי איז דאס
מבאר⁴⁰ אז יעדער איד האט אין זיך

(37) חקת כא, כא.

(38) ברכות לג, ב.

(39) כ"ה בע"י שם. וכן נעתק בתניא שבהערה
הבאה.

(40) תניא רפמ"ב.

(41) ראה זח"ג מה, סע"ב. לקרית סוכות פ, א.
ובכ"מ. סי' הליקוטים (ממאמרי כ"י דהצ"צ) ערך
כהנים (ע' לח ואילך). ערך לויים (ע' תעב ואילך).
וש"נ.

ראש השנה

די מנהגים) אז ס'איז ר"ה — דבר הכי מפורסם, נדפס בלוחות וכו' וכו'.

ב. אין לבושי ברענגט זיך אויך דער טעם — „כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ר"ה", נאָר ער איז מוסיף: „כיון שלא קדשוהו".

ועפ"ז וואָלט מען דאָס געקענט מבאר זיין, ע"פ הידוע, אז די קביעות החדשים וכו' איז תלוי אין דעת ב"ד: ר"ח האָט זיין קביעות נאָר דורכן קידוש פון אידן; דורך דעם וואָס ב"ד (אידן) זיינען קובע דעם טאָג אַלס ר"ח, ווערט דער טאָג ר"ח.

ביז אז „כשמחנסינ מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה ואימתי יום הכיפורים, הקב"ה אומר להם לי אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה".

במילא איז דורך ניט דערמאנען ר"ח בתפלות ר"ה און דורך העדר ההזכרה בשבת שלפניו¹ — איז דער טאָג טאָקע כאילו² ניט נקבע געוואָרן אַלס ר"ח תשרי, במילא ווייס ניט דער שטן (מיט זיכערקייט?) „יום שהוא ר"ה".

אָבער דער תירוץ איז ניט מספיק, ווייל:

- (7) רסתקפ"א שם.
- (8) ראה לקושי חט"ז ע' 98 ואילך. ושי"נ.
- (9) דביר פ"ב, יד (ובנהסמן ברדיל שם). וראה (בעניינן) פירוש אחר בחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע או"ח סתקפ"א ס"ג.
- (10) וראה לקושי חט"ז ע' 187 ואילך.
- (11) אבל לא ממש, שהרי כל החדשים וכו' כבר נקבעו ע"י הלל הנשיא (נסמן בלקושי חט"ז ע' 94 הערה 10).

א. איינער פון די טעמים פארוואָס מ'איז ניט מזכיר ראש חודש בתפלות ר"ה איז: „לערבב השטן, שלא ידע שהיום הוא ר"ח תשרי (ולא יבא לקטרג)".

דער זעלבער ענין (לערבב כו') ווערט געבראכט אויך אַלס טעם אויפן מנהג וואָס מ'איז ניט מזכיר (מברך) חודש תשרי בשבת שלפניו (ווי מ'טוט עס בכל שבת שלפני ר"ח — שבת מברכים).

איז לכאורה ניט מובן³:

דער „שטן" איז דאָך אַ מלאך און קומט בבי"ד של מעלה וכו', וכמפורש בספר איוב (בתחלתו⁴), אז דער שטן איז געקומען ביום הדין (בראש השנה⁵) בתוך בני האלקים „להתייצב על ה" — איז ווי קען מען זאָגן אז מ'קען אים „מערבב זיין", און „מטעה זיין" אין אזא דבר הפשוט⁶, ער זאָל ניט וויסן (צוליב

(1) שו"ע אדמו"ר זקוק או"ח סתקפ"א ס"ז. והוא מלבוש (סתקפ"א ס"א. וראה גם סתקפ"ב ס"ז). מנהגים למהרא"ל טירנא חודש אלול. מנהגים להרא"ל קלויזנר (רבו של מהרי"ל) מנהגי ראש השנה אות א הגהה א.

(2) כ"ה (בזעצ"ג) בשו"ע אדה"ז שם. וראה מבוא לקונטרס השלחן (להרא"ח נאה) ס"ח.

(3) מנהגי מהרא"ק, הרא"ל טירנא ולבוש (סתקפ"א) שם.

(3*) ראה גם אמת ליעקב מערכת ז' אות צה.

(4) א, ו ואילך. ולהעיר ממז"ג ח"ג פכ"ב. רמב"ן לאיוב ב, א. וראה צפע"נ למז"ג שם (צפע"נ עה"ת דברים ע' תטז). שו"ת צפע"נ דוינסק ח"א סק"א ואכ"מ.

(5) ראה מפרשים לאיוב שם.

(6) להעיר מתגיגה (ד, סע"ב) וכתובות (עז, ב) בענין הטעיית (שלוחו של) מלאך המות. וראה גם תודיה תורה — שבת פט, א. אבל שם הכוונה לא להמשיך אלא לטירדה.